

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

УДК 378:373.2/.3.011-051]:37.091.313
<https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.377>

Наталія Голота

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології,
Педагогічний інститут,
Київський університет імені Бориса Грінченка
Бульвар І. Шамо, 18/2, 02094 Київ,
n.holota@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0003-3748-753X

ДІАЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ПРАКТИКО-ЗОРІЄНТОВАНОЇ ТА ОСОБИСТІСНО-СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

У статті здійснено аналіз особливостей застосування діалогових технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти як невід'ємної складової особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів. Розглядаються види діалогових технологій, обґрунтовуються взаємозв'язок таких видів діалогу, як діалог суб'єктів та діалог сфер професійної діяльності в контексті підготовки педагога. Виокремлюються такі етапи розвитку діалогічної взаємодії у роботі з майбутніми вихователями закладів дошкільної освіти та вчителями початкових класів, як: мотиваційний, емоційно-ціннісний, когнітивно-гностичний, діяльнісний.

Ключові слова: майбутні педагоги, діалог, діалогові технології, особистісний розвиток, професійний розвиток.

© Голота Н., 2022

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022

Вступ. Виклики, які стоять перед системою вітчизняної освіти в сучасних умовах потребують нових підходів до підготовки педагогів, зокрема в контексті психолого-педагогічного супроводу їх особистісного та професійного розвитку в освітньому просторі закладу вищої освіти. Згідно концептуальних положень Базового компонента дошкільної освіти та Нової української школи, освітній процес в закладах дошкільної та загальної середньої освіти має будуватися на ідеях гуманістичної педагогіки та соціально-педагогічному партнерстві всіх суб'єктів освітньої діяльності. В цьому аспекті особливої актуальності набуває формування готовності майбутніх педагогів до побудови освітнього процесу на засадах дитиноцентризму та організації партнерської взаємодії у закладах дошкільної та початкової освіти

в процесі навчання у закладах вищої освіти, зокрема вивчення дисциплін педагогічного та психологічного циклу. Зміни у сучасній дошкільній та початковій освіті спричинили попит на педагога, який здатен стати співтворцем індивідуальної траєкторії дитини, забезпечити створення в освітньому просторі закладу освіти атмосфери співробітництва, партнерської взаємодії. Наразі заклад дошкільної освіти, й заклад загальної середньої освіти є такими соціальними інститутами, які не лише відчують на собі вплив суспільства, тенденції його розвитку, але й впливають на нього. Сучасне навчання та виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку вимагає нової педагогічної етики, яка будується на засадах не рольового, а особистісного спілкування та забезпечує взаємоповагу, підтримку, паритетність,

довіру, співробітництво та співтворчість педагога та дитини. Це потребує побудови навчального спілкування на засадах особистісного діалогу як його основної форми, залучення до обговорення різних позицій та думок, проектування різних життєвих ситуацій, зокрема спеціально змодельованих ситуацій вибору, ситуацій успіху, що спонукають кожного учасника освітнього процесу до самоаналізу, самопізнання, а інколи — й перегляду своїх поглядів та установок.

У системі вищої освіти діалогова взаємодія розглядається як один з основних компонентів усіх особистісно орієнтованих моделей навчання, що передбачає не лише врахування життєвого досвіду кожного студента, його навчальних можливостей, професійних запитів, але й їх включення в освітній процес, розвиток не лише фахових умінь та компетентностей, але й емоційно-особистісного ставлення до навколишнього світу, самого себе і своєї діяльності.

Діалогові технології, поряд з інформаційно-комунікативними технологіями, здатні забезпечити підготовку особистості до реалій сучасного суспільства, яке динамічно розвивається, вдосконалюється та характеризується інформаційною насиченістю.

Метою даної статті є теоретичне висвітлення особливостей застосування діалогічних технологій як складової практико-зорієнтованої та особистісно-складової підготовки педагогів.

Завдання статті. Висвітлення значення застосування діалогових технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти з метою забезпечення практико-орієнтованої та особистісно-складової підготовки вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів.

Аналіз сучасних психологічних та педагогічних досліджень. Аналіз досліджень щодо особливостей підготовки педагога у вітчизняній системі освіти свідчить, що науковці здебільшого приділяють увагу фаховій компоненті підготовки педагога. Натомість, у складовій професійної підготовки педагога важливе значення відіграє формування його ціннісних орієнтацій. Так, проблема цінностей освіти знайшла своє відображення у працях вітчизняних науковців (І. Бех, М. Боришевський, В. Денисенко, Т. Піроженко та інші). Світоглядна позиція особистості є підґрунтям готовності педагога до здійснення професійної діяльності. Становлення професійних ціннісних орієнтацій майбутнього педагога неможливо уявити без взаємодії двох складових його підготовки — особистісної та професійної, які зумовлюють розвиток одна одної. Загалом ціннісні орієнтації є самопрезентацією майбутнього педагога. Разом з тим зазначимо, що незважаючи на численні дослідження (М. Васильєва, С. Вітвицька, Л. Хоружа та інші), залишається актуальною особистісна компонента підготовки,

що ґрунтується на цінностях. Так, як наголошують Г. Мешко та О. Мешко, формування системи освітніх цінностей починається з особистих і професійних цінностей кожного вчителя. Саме аксіосфера особистості педагога, його ціннісні орієнтації безпосередньо впливають на становлення системи цінностей і життєвих сенсів учнів, їх готовності до вибору і прийняття рішень в життєвих ситуаціях. Сучасна система освіти потребує педагога зі сформованим ціннісним ставленням до педагогічної діяльності, орієнтованого на базові цінності професійної діяльності, здатного створити умови для самовизначення та творчого самовираження учнів (Мешко Г., Мешко О, 2020, с. 97-99).

Наразі підготовка педагога потребує універсального інструментарію реалізації як особистісного, так і професійного розвитку студентів. Зазначимо, що в цьому контексті великі потенційні можливості мають дисципліни саме педагогічного та педагогічного циклів, адже їх специфіка визначається особливою змістовою спрямованістю та ціннісними орієнтаціями зокрема: спрямованість освіти на людину як на свою головну мету та цінність, пізнання природи людини та засвоєння способів взаємодії з нею, формування у студентів системного підходу до вивчення соціально-педагогічних явищ, засвоєння сучасних форм і методів організації навчально-пізнавальної діяльності вихованців і учнів, оволодіння технологіями налагодження ефективної педагогічної взаємодії з різними суб'єктами освітнього процесу, що детермінує на цій основі формування особистісно-діяльнісних професійних новоутворень особистості майбутніх педагогів.

Як зазначає Г. Іванюк, першочерговим у новій стратегії підготовки педагогів є забезпечення умов для культурно-психологічного розвитку і саморозвитку особистості як основної цінності. Саме такий педагог зможе забезпечити умови для особистісного розвитку, радості пізнання для кожного вихованця, учня. Відтак в освітньому просторі університету актуальними є питання щодо психолого-педагогічного супроводу особистісного і професійного розвитку майбутніх педагогів (Іванюк Г.І., 2018, 22-23).

В цьому контексті актуальними для нас виступають дослідження науковців, які стверджують, що організація діалогової взаємодії є підґрунтям співробітництва та співтворчості всіх учасників освітнього процесу, що сприяє формуванню особистісних професійно значущих якостей майбутніх педагогів як конкурентоспроможних фахівців. з огляду на це, діалогові технології навчання мають особливу педагогічну цінність.

Так, І. Глазкова зазначає, що ефективна педагогічна діяльність майбутнього вчителя будується на засадах цілеспрямованої, організованої діалогічної взаємодії, співпраці, співтворчості,

в центрі якої — особистість з її самобутнім та унікальним ставленням до оточуючого світу, інших людей. Дослідниця зокрема зазначає, що діалог на локальному та глобальному рівнях є способом спілкування та розуміння, співіснування історично різних культур, засобом продуктивного мислення та розвитку особистості, а відтак — концептуальною основою нової освіти. Передумовою ефективною педагогічної діяльності педагога є його підготовка на засадах діалогічної взаємодії, в центрі якої — особистість з її самобутнім та унікальним ставленням до оточуючого світу, інших людей. І. Глазкова зокрема розкриває значущість навчального діалогу в освітньому процесі закладу вищої освіти, що забезпечує розвивальний характер навчання: наявність проблеми, яка має різні варіанти вирішення та бажання студентів у процесі взаємного обміну думками знайти в різних відповідях найбільш оптимальну (Глазкова І.Я., 2004).

На думку Н. Гойдош, діалогові технології є сукупністю форм і методів навчання, що засновані на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня. Діалогові технології передбачають врахування культурного та психологічного аспектів розвитку студентів та, в цьому контексті, розглядаються як ефективний спосіб забезпечення особистісно-орієнтованого навчання (Гойдош Н., 2012, с. 70-75).

О. Тамаркіною визначено специфічні особливості застосування діалогових технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти, а саме: студенти мають змогу обмінюватися думками та ідеями в умовах емоційного комфорту і творчої атмосфери (Тамаркіна О. Л., 2016, с. 97).

З огляду на вищевикладене зазначимо, що реалізація педагогічного діалогу, де учасники взаємодії виступають у ролі активних суб'єктів, є вкрай важливою. Актуалізація гуманістично спрямованої особистісно-орієнтованої парадигми призвела до зростання інтересу до діалогу як засобу побудови нової системи педагогічних взаємин, паритетної взаємодії викладача та студента.

О. Лінник вважає діалог основою сучасної освітньої парадигми, відмічаючи необхідність діалогової, суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освітньому процесі закладу вищої освіти. Водночас дослідниця застерігає від застосування викладачем репродуктивних бесід під виглядом діалогу. Вона відмічає, що стиль педагогічного спілкування зумовлює стиль взаємодії та засобів впливу на учня. Також О. Лінник зауважує, що сутність діалогу не зводиться лише до комунікації суб'єктів освітнього процесу, а полягає у культурному обміні ціннісними смислами суб'єктів освітнього процесу. Зокрема науковиця підкреслює необхідність застосування таких рівнів діалогу, як: внутрішній діалог, діалог суб'єктів, діалог культур,

діалог сфер професійної діяльності (Лінник О.О., 2012, с. 119-122).

У дослідженні Г. Васьківської, С. Паламар, Л. Порядченко схарактеризовано психолінгвістичні особливості діалогічного спілкування та досліджено одиниці діалогу як засобу формування культури спілкування здобувачів освіти. Зокрема обґрунтовано, що діалог як форма комунікативного акту є найбільш вживаною формою словесної діяльності, в якій реалізуються текстові категорії комунікантів, знаходять відображення їх міжособистісні відносини, проявляються мовленеві стратегії спілкування тощо (Васьківська Г.О., Паламар С.П., Порядченко Л.А., 2019, с. 11-26).

Виклад основного матеріалу. Сучасна освітня модель передбачає орієнтацію викладача на діалоговий підхід та на широке використання численних діалогових технологій. Ці технології сприяють становленню відносин нового типу у партнерській взаємодії «викладач — студент», «студент — студент» з акцентом на суб'єктну взаємодію співробітництва, партнерства в діалозі. Останнім часом поняття діалогу стало набувати все більш широкі концептуальні рамки. Діалог є первинною й найбільш фундаментальною формою в генезисі міжособистісного спілкування, у процесі якого людина вступає в безпосередній контакт з іншими людьми, обмінюється з ними думками та судженнями з того чи іншого питання, прагне з'ясувати те, що видається їй незрозумілим, утверджується у своїй точці зору чи, навпаки, змінює її. У діалозі головне — залучення до співучасті, до взаєморозуміння, до спільного пошуку рішень. Під час діалогу в невеликій групі учасників відбувається обговорення досить суперечливих і навіть спірних проблем; це — обмін думками щодо проблеми, яка потребує вирішення, у результаті якого утворюється єдине смислове поле, що дозволяє глибше усвідомити не лише саму проблему, але й краще зрозуміти свого співрозмовника. Ефект взаєморозуміння передбачає певну культуру діалогічного спілкування, а її відсутність призводить лише до непотрібної суперечки. Зазвичай, кожен учасник діалогу керується власними уявленнями щодо певної проблеми, але він зіставляє їх з думками інших учасників. У міру входження в загальне смислове поле індивідуальній свідомості інколи відкривається те, на що раніше не зверталася увага: наявність у себе одностороннього бачення проблеми. Якщо людина відкрита до сприйняття різних точок зору, вона може подолати односторонність власного сприймання; в іншому випадку виникає не діалог, а конфлікт. У конфлікті кожен з учасників орієнтований на ствердження власної точки зору; він не прагне доброзичливо розглянути предмет обговорення з позиції опонента, а, навпаки, прагне її ігнорувати. Сутність діалогового навчання полягає в організації освітнього

процесу таким чином, що практично всі студенти виявляються залученими до процесу пізнання, де можуть обмінюватися думками, ідеями, стратегіями вирішення педагогічних та життєвих ситуацій в умовах емоційного комфорту та творчої атмосфери. Все це дозволяє не лише отримати нові знання, але й розвиває саму пізнавальну діяльність та сприяє розвитку педагогічного партнерства та співробітництва в процесі навчання (Голота Н.М., Карнаухова А. В., 2020, с. 35-41).

Зазначимо, що процес навчання є діалогічним за своєю сутністю, тобто його неможливо уявити без взаємопов'язаної діяльності двох сторін — того, хто навчає, і того (тих), хто навчається. Разом з тим, оволодіння професійними знаннями, уміннями та набуття відповідних компетенцій супроводжується протиріччями, зокрема між готовністю майбутнього педагога до здійснення професійної діяльності в усій її змістовній і соціальній складності та можливістю до ефективного реагування на її виклики та вирішення педагогічних ситуацій.

В світлі вимог Базового компонента дошкільної освіти та концептуальних положень Нової української школи, саме діалогові технології сприяють встановленню суб'єкт-суб'єктної взаємодії, співробітництва та партнерства усіх учасників освітнього процесу шляхом діалогу.

Зазначимо, що діалогічна взаємодія приваблює студентів паритетністю сторін учасників, можливістю висвітлення їх суб'єктивної позиції, взаємовпливами особистісних почуттів і переживань, готовністю прийняти точку зору іншої сторони, прагненням до співучасті, співпереживання. Водночас слід пам'ятати про те, що діалогічна взаємодія в процесі підготовки педагога є не лише джерелом пізнання, не зводиться лише до комунікації та обміну думками, пошуку найбільш оптимального варіанту вирішення проблемної ситуації, а полягає у вдосконаленні ціннісних смислів студентів.

Виходячи з вищевикладеного, професійні зусилля сучасного викладача закладу вищої освіти повинні бути спрямовані на вчасне «відкриття» особистісних та професійних якостей майбутнього педагога в процесі діалогової взаємодії. Саме діалогові технології, більше, ніж інші технології навчання, спрямовані на організацію суб'єкт-суб'єктного спілкування та орієнтовані на врахування мотивів, професійних інтересів, знань та умінь, ціннісних орієнтацій, рефлексивну поведінку здобувача освіти та особливості формування його професійних компетенцій.

В процесі організації діалогової взаємодії на лекційних, семінарських, практичних заняттях викладачу слід прагнути, щоб майбутні педагоги усвідомили, як саме суб'єкти освітнього процесу змінюються в процесі систематичної діалогічної взаємодії, що є підґрунтям педагогічного

партнерства: вихованець закладу дошкільної освіти (учень початкових класів) формується як особистість за результатами єдності та синхронізації виховних впливів; батьки починають глибше розуміти не лише особливості організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти та початковій школі, але й особливості розвитку та освітні потреби власної дитини, що призводить до більш відповідального виховання дитини в умовах сімейного виховання, а інколи — кардинально змінюють усталені погляди на її виховання й розвиток.

При розв'язанні практичних ситуацій, максимально наближених до професійних, діалогова взаємодія реалізується в діяльнісному контексті шляхом моделювання та проектування різних технологій педагогічної взаємодії з різними учасниками освітнього процесу.

Зазначимо, що, на нашу думку, діалог суб'єктів та діалог сфер професійної діяльності в контексті підготовки педагога є такими, що тісно переплітаються між собою. В процесі першого студенти мають змогу не лише висловити бачення на поставлене питання з позицій власного життєвого досвіду, але й відчутти динаміку змін, що відбуваються у їх суб'єктивному досвіді, порівняти все почуте та обговорене зі своїм власним баченням вирішення проблеми. Обмінюючись своїми враженнями, зокрема й від подій шкільного життя, знову переживаючи подекуди психотравмуючі для себе обставини, майбутній педагог не лише вчиться правильно аналізувати їх, але й вивільняється від впливу їх результатів, обирає найбільш оптимальний варіант вирішення педагогічної ситуації. Проектування в освітньому процесі ситуацій реальної професійної діяльності та організація діалогічної взаємодії у їх вирішенні сприяє тому, що майбутні педагоги не будуть пасивними учасниками навчальних занять, а стають суб'єктами не лише професійної діяльності, але й власного життя, працюють над розвитком своїх здібностей.

Практика нашої роботи з майбутніми вихователями закладів початкової освіти та вчителями початкових класів дозволяє визначити такі етапи встановлення діалогової взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Мотиваційний етап залучення майбутніх педагогів до діалогової взаємодії, що включає не лише інтерес до цього виду комунікативної взаємодії, але й потребу в організації спілкування, що ґрунтується на суб'єкт-суб'єктному спілкуванні, а саме на співробітництві, співпереживанні, та, зрештою, ставлення до спілкування як до цінності.

Наступний етап діалогової взаємодії — емоційно-ціннісний етап. на цьому етапі для нас є важливим, що позитивні емоційні переживання майбутніх педагогів від діалогової взаємодії спів-

падають з їх очікуваннями або, навіть, перевершують їх, що стимулює мотивацію діяльності, прагнення до вивищення, змінюючи ставлення до майбутньої професії й усвідомлення свого місця в ній. Тобто, цей етап важливий для нас тим, що студенти набувають здатності сприймати без агресії судження інших людей, навіть, якщо вони протилежні до їх суджень, спосіб життя опонента, характер поведінки та інші особливості суб'єктів освітнього та соціокультурного простору шляхом встановлення з ними відносин довіри, співпраці, компромісу, радості, емпатії, співчуття, ідентифікації і самоідентифікації та створення психологічно комфортної атмосфери (Голота Н. М., Карнаухова А. В., 2020, с. 35-41).

Когнітивно-гностичний етап діалогічної взаємодії в освітньому процесі закладу вищої освіти включає знання студентів про етапи встановлення діалогу між різними суб'єктами освітнього процесу, прийоми та методи отримання й передачі інформації, фактори, які впливають на ефективність їх перебігу, основні характеристики моделей партнерської взаємодії закладів освіти та інших соціальних інституцій, способи вирішення конфліктних ситуацій під час діалогу.

Діяльнісний етап діалогової взаємодії характеризується тим, що студенти мають змогу самостійно проектувати технології залучення батьків

вихованців (учнів), громадськості та інших представників соціальних інституцій до ефективної взаємодії із закладом освіти задля синхронізації виховних впливів і об'єднання зусиль у формуванні превентивного виховного середовища для вирішення проблем психічного, морального, соціального і духовного здоров'я дітей, створення системи запобігання їх девіантній поведінці, підвищення виховного потенціалу сім'ї.

Відтак, ефективне використання відповідних технологій та методів у процесі викладання педагогічних дисциплін сприятиме активізації особистісного потенціалу майбутніх педагогів, їх самореалізації та саморегуляції внутрішнього резерву самовдосконалення, здатності перебудовуватися й адекватно реагувати на нові виклики і вимоги, досягненню значущих результатів у майбутній професійній діяльності

Висновки. Таким чином, застосування діалогових технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти з метою забезпечення практико-орієнтованої та особистісно-складової підготовки вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів сприяє розвитку їх комунікативної діяльності, готовності до взаємодії з різними учасниками освітнього процесу закладу освіти, розвитку не лише професійних, але й особистісних якостей, можливості реалізувати себе в різних сферах життєдіяльності.

ДЖЕРЕЛА

1. Бех І.Д. *Особистість на шляху до духовних цінностей*: монографія. Київ, Чернівці : «Букрек». 2018. 320 с.
2. Боришевський М.Й. *Духовні цінності в становленні особистості громадянина*. Педагогіка і психологія. 1997. № 1. С. 144-150.
3. Васьківська Г.О., Паламар С.П., Порядченко Л.А. *Психолінгвістичні аспекти формування культури діалогічного спілкування*. Psycholinguistics. 2019. № 26(2). С. 11–26.
4. Глазкова І.Я. *Підготовка майбутнього вчителя до організації навчального діалогу в професійній діяльності*: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Х. 2004. 20 с.
5. Гойдош Н. *Діалогові технології навчання у системі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов*. Гуманітар. вісн. держ. вищ. навч. закл. «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : Педагогіка. Психологія. Філософія. 2012. Вип. 26. С. 70–75.
6. Голота Н. М., Карнаухова А. В. *Формування готовності майбутніх педагогів до організації партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу*. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2020. (2 (63)). с. 35-41.
7. Денисенко В.В. *Соціальний аспект підготовки майбутніх учителів початкових класів*. Соціальна робота в Україні і за рубежом: психолого-педагогічні, правові, соціологічні, медичні аспекти : зб. наук. ст. Ужгород — Херсон : Мистецька лінія. 2002. С.103-107.
8. Іванюк Г.І. *Аксіологічний концепт нової освітньої стратегії підготовки педагогів*. Освітологічний дискурс. 2018. № 3-4 (22-23). ISSN Online: 2312-5829
9. Ліннік О.О. *Рівні діалогічної взаємодії в освітньому середовищі ВНЗ*. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2012. Вип. 25. С. 119-122.
10. Мешко Г., Мешко О. *Професійні цінності майбутніх учителів у координатах сталого розвитку суспільства*. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 97-99.

11. Пироженко Т. Ціннісні орієнтації дітей старшого дошкільного віку в сьогоденних реаліях життя. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2014. Вип. 4 (1). С. 172–186
12. Тамаркіна О. Л. Застосування діалогових технологій в навчальному процесі. Проблеми лінгвістики й методики викладання мов у контексті входження України в Європейський простір : збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції. Умань : УНУС, 2016. С. 97-99.
13. Хоружа, Л. Л. Аксиологічні орієнтири професійної підготовки педагога (наукові ідеї доктора педагогічних наук, професора, академіка НАПН України О.Я. Савченко). Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2018. № 28, С. 12-15.

REFERENCES

1. Bekh I.D. (2018). Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti: monohrafiia. [*Personality on the way to spiritual values: a monograph*]. Kyiv, Chernivtsi : «Bukrek». 320 s. [in Ukrainian]
2. Boryshevskyi M.I. (1997). Dukhovni tsinnosti v stanovlenni osobystosti hromadianyna. [*Spiritual values in the formation of the individual citizen*]. Pedagogika i psykholohiia. № 1. S. 144-150. [in Ukrainian]
3. Vaskivska H., Palamar S., Poriadchenko L. (2019). *Psycholinguistic Aspects of Formation of Culture of Dialogical Communication*. Psycholinguistics. № 26(2). P. 11–26. [in English]
4. Hlazkova I.Ia. (2004). Pidhotovka maibutnoho vchytelia do orhanizatsii navchalnoho dialohu v profesiinii diialnosti [*Preparation of the future teacher for the organization of educational dialogue in professional activity*]: Avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.04. Khark. derzh. ped. un-t im. H.S.Skovorody. Kh. 20 s. [in Ukrainian]
5. Hoidosh N. (2012). Dialohovi tekhnolohii navchannia u systemi profesiinoyi pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov. [*Dialogue learning technologies in the system of professional training of future teachers of foreign languages*]. Humanitar. visn. derzh. vyshch. navch. zakl. «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody» : Pedagogika. Psykholohiia. Filosofiia. Vyp. 26. S. 70–75. [in Ukrainian]
6. Holota N. M., Karnaukhova A. V. (2020). Formuvannia hotovnosti maibutnikh pedahohiv do orhanizatsii partnerskoi vzaiemodii mizh uchasynkamy osvithnoho protsesu. [*Formation of readiness of future teachers to organize partnerships between participants in the educational process*]. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. (2 (63)). s. 35-41. [in Ukrainian]
7. Denysenko V.V. (2002). Sotsialnyi aspekt pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv. [*The social aspect of training future primary school teachers*]. Sotsialna robota v Ukraini i za rubezhem: psykholoho-pedahohichni, pravovi, sotsiolohichni, medychni aspekty : zb. nauk. st. Uzhhorod — Kherson : Mystetska liniia. S.103-107. [in Ukrainian]
8. Ivaniuk H.I. (2018). Aksiolohichni kontsept novoi osvithnoi stratehii pidhotovky pedahohiv. [*Axiological concept of a new educational strategy for teacher training*]. Osvitlohichni dyskurs. № 3-4 (22-23). [in Ukrainian]
9. Linnik O.O. (2012). Rivni dialohichnoi vzaiemodii v osvithnomu seredovyshchi VNZ. [*Levels of dialogic interaction in the educational environment of the university*]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pedagogika. Sotsialna robota. Vyp. 25. S. 119-122. [in Ukrainian]
10. Meshko H., Meshko O. (2020). Profesiini tsinnosti maibutnikh uchyteliv u koordynatakh staloho rozvytku suspilstva. [*Professional values of future teachers in the coordinates of sustainable development of society*]. Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid: zbirnyk tez II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 18-19 chervnia 2020 roku, m. Ternopil. TNPU im. V. Hnatiuka. Ternopil: Vektor, S. 97-99. [in Ukrainian]
11. Pirozhenko, T. (2014). Tsinnisni oriientatsii ditei starshoho doshkilnoho viku v sohodennykh realiakh zhyttia [Value orientations of older preschool children in today's realities of life]. Collection of scientific works of Kostyuk Institute of Psychology of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine of Ukraine. Series: Actual problems of psychology, 4 (1), 172–186. [in Ukrainian]
12. Tamarkina O. L. (2016) Zastosuvannia dialohovykh tekhnolohii v navchalnomu protsesi. [*Application of dialogue technologies in the educational process*]. Problemy lnhvistyky y metodyky vykladannia mov u konteksti vkhodzhennia Ukrainy v Yevropeyskyi prostir : zbirnyk materialiv Vseukrainskoi internet-konferentsii. Uman : UNUS, S. 97-99. [in Ukrainian]
13. Khoruzha, L. L. (2018) Aksiolohichni oriientyry profesiinoyi pidhotovky pedahoha (naukovi idei doktora pedahohichnykh nauk, profesora, akademika NAPN Ukrainy O.Ia. Savchenko). [*Axiological guidelines for teacher training (scientific ideas of Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine O.Ya. Savchenko)*]. Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedagogika. № 28, S. 12-15. [in Ukrainian]

Golota N.

**DIALOGICAL TECHNOLOGIES AS A COMPONENT
OF PRACTICAL-ORIENTED AND PERSONAL-COMPONENT TRAINING OF TEACHERS**

The article analyzes the peculiarities of the use of dialogue technologies in the educational process of higher education as an integral part of personal and professional development of future teachers. Types of dialogue technologies are considered, the interrelation of such types of dialogue as dialogue of subjects and dialogue of spheres of professional activity in the context of teacher training is substantiated. The following stages of development of dialogical interaction in work with future educators of preschool institutions and primary school teachers are distinguished, as: motivational, emotional-value, cognitive-gnostic, activity.

Today, dialogic interaction is considered as one of the main components of all personality-oriented learning models, which involves not only taking into account his life experience, learning opportunities, professional needs, but also their inclusion in the educational process, development not only professional skills and competencies, but also emotional and personal attitude to the world around him, himself and his activities. Interactive technologies, along with information and communication technologies, are able to prepare a person for the realities of modern society, which is dynamically developing, improving and characterized by information saturation.

Currently, teacher training requires universal tools for the implementation of both personal and professional development of students. It should be noted that in this context the disciplines of pedagogical and pedagogical cycles have great potential, because their specificity is determined by a special content orientation and value orientations in particular: human orientation as its main goal and value, knowledge of human nature and learning ways to interact with it. , formation of students' systematic approach to the study of socio-pedagogical phenomena, mastering modern forms and methods of organizing educational and cognitive activities of pupils and students, mastering the technology of effective pedagogical interaction with various actors in the educational process, which determines on this basis the formation of personal activities professional neoplasm's of the future teachers.

Key words: future teachers, dialogue, dialogue technologies, personal development, professional development.

Стаття надійшла до редакції: 20.06.2022р.

Прийнято до друку 22.06.2022р.